

Szablowska, Agnieszka

Gmina jako podstawowa jednostka samorządu terytorialnego : organizacja i funkcjonowanie gminy

Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego 18, 195-208

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

GMINA JAKO PODSTAWOWA JEDNOSTKA SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO - ORGANIZACJA I FUNKCJONOWANIE GMINY

Od 1989 roku trwały prace nad przebudową modelu administracji publicznej w Polsce. Po czterdziestu latach funkcjonowania systemu rad narodowych, reaktywowano samorząd terytorialny.

Reaktywacja w 1990 roku, po długotrwałej nieobecności w życiu publicznym, instytucji samorządu terytorialnego w Polsce, stanowiła doniosły akt o charakterze publicznym, społecznym i ekonomicznym. Odtworzenie samorządu terytorialnego na poziomie gminy było integralnym elementem procesów zmian systemowych, polegających na budowaniu państwa demokratycznego i obywatelskiego oraz na tworzeniu gospodarki rynkowej. Samorząd terytorialny w Polsce został przywrócony w jakościowo nowej postaci, a jego kształt ustrojowy w znacznym stopniu nawiązuje do doświadczeń i praktyki krajów długowiekowej tradycji samorządu terytorialnego¹.

W ciągu 13 lat funkcjonowania samorządu terytorialnego na szczeblu gminnym nastąpiły znaczne zmiany. W Konstytucji RP z 1997 r. po raz pierwszy znalazł się rozdział poświęcony samorządowi terytorialnemu.

Główną wartością samorządu, obok wolności - fundamentu podmiotowości obywatelskiej - jest demokracja. Samorząd przyczynia się do jej rozwoju, będąc częścią systemu demokratycznego państwa prawa, kształtując demokrację lokalną. Będąc szkołą obywatelskiego, politycznego wychowania. Następną to sprawiedliwość, na której oparto ordynacje wyborcze, które umożliwiają otwarty dostęp do władzy lokalnej. Samorząd sprzyja rozwojowi, godności, reprezentatywności i efektywności. Ale ich występowanie zależy od jakości środowiska społecznego i politycznego².

Gmina Troszyn położona jest na terenie historycznego Mazowsza, którym rządząli książęta z linii piastowskiej. W 1526 roku Mazowsze włączono do Korony. Dzieliło się ono wówczas na trzy województwa : płockie, rawskie i mazowieckie. Ostatnie składało się z dziesięciu ziem m. in. łomżyńskiej, w której były cztery powiaty : koleński, łomżyński, ostrołęcki i zambrowski. Podział ten przetrwał do rozbiorów Polski. Tereny po prawej stronie Narwi określa się określa się mianem Kurpi. Rozciąga się tutaj Puszcza Zielona zwana też Kurpiowską. Nie stanowiła ona wyodrębnionej jednostki administracyjnej w formie ziemi bądź powiatu. Główna część te-

renów puszczańskich wchodziła w skład starostwa łomżyńskiego, które podzielono później na dwa starostwa łomżyńskie i ostrołęckie. Starostwa były własnością księcia mazowieckiego, a potem króla polskiego. Pierwsi osadnicy przybyli w okolice Ostrołęki w XI wieku³.

W 1795 roku Mazowsze znalazło się pod zaborem pruskim. W 1807 roku weszło ono w skład Księstwa Warszawskiego, a od 1815 r. należało do Królestwa Polskiego. Następni w 1919 roku powiat ostrołęcki włączono do województwa białostockiego, a od 1 kwietnia 1939 roku do województwa warszawskiego. W 1975 roku utworzono województwo ostrołęckie⁴.

Pierwsze ślady bytności na terenie współczesnej gminy Troszyn można datować na młodszą epokę kamienną (neolit) trwającą od 4500 do 1700 r. p. n. e⁵. Pierwsze informacje dotyczące Troszyna pochodzą z 1406 i 1413 roku.

Troszyn - stolica małej, lokalnej ojczyzny. Jest w nim dorobek ostatnich lat, ale i echo zadawnionych, mocno ukorzenionych tradycji. W perspektywach czasowych, oglądając jego wizerunek uwidacznia się wyraźnie element dumy, obecny przez całe dzieje, wywodzący się ze świadomości własnych ambicji i z sumy lokalnych doświadczeń oraz ważnych dokonań.

W XVI w. Troszyn był niewątpliwie dużą wsią parafialną. Był tu dwór szlachecki z folwarkiem⁶. Przed powstaniem listopadowym Troszyn był pokaznym majątkiem, w skład którego wchodziły folwarki: Grucele, Janochy, Kleczkowo, Kurpie, Mieczki, Milewo, Puchały i Rabędy. W czasie powstania listopadowego w Troszynie mieściła się kwatera generała Skrzyneckiego. Po upadku powstania w Troszynie stacjonował oddział wojsk carskich, co stanowiło groźbę dla ruchów wywoleńczych Kurpi i Podlasia. Dopiero po 1905 roku zaczęła się swobodnie rozwijać działalność różnych organizacji społecznych⁷.

Gmina Troszyn jest położona na Nizinie Mazowieckiej, w Kotlinie Kurpiowskiej, w południowo-wschodniej części powiatu ostrołęckiego⁸, który należy do województwa mazowieckiego⁹. Gmina ta jest jedną z najmniejszych w powiecie pod względem zajmowanego obszaru¹⁰. Gmina Troszyn zajmuje powierzchnię 156, 31 km² (15631 ha), tj. 7, 33 % obszaru powiatu ostrołęckiego. Omawiana gmina została utworzona na podstawie art.101 ust. 1 ustawy o radach narodowych¹¹ uchwałą Wojewódzkiej Rady Nadzorczej w Warszawie (Nr XX/93/72) z 1 grudnia 1972 roku¹².

Symbolami gminy Troszyn są: herb oraz flaga. Herb przedstawia na tarczy trójdzielnej (w kształcie odwróconej litery T) w pierwszym polu czerwonym róg jeleni srebrny, w drugim polu błękitnym dwa miecze strzaskane srebrne (główniami ku sobie), między którymi znajduje się złoty księżyc, natomiast w polu trzecim złotym pięć kłosów zielonych ułożonych w wa-

chlarz. Barwy gminy Troszyn określa jej flaga na płacie prostokątnym składającym się z dwóch poziomych pasów jednakowej szerokości - żółtego i czerwonego, herb gminy umieszczony jest centralnie¹³.

Gmina Troszyn jest typową gminą wiejską. Miasto powiatowe - Ostrołęka jest położone w odległości 14 km od Troszyna, jest ono najbliższym ośrodkiem miejskim. Współczesna sieć osadnicza gminy Troszyn liczy 41 miejscowości, 37 sołectw.

Rolnicy na terenie gminy Troszyn gospodarują w bardzo trudnych warunkach glebowo-klimatycznych. Wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej, uwzględniający klimat, rzeźbę i ukształtowanie terenu, a także jakość gleb, dla powiatu ostrołęckiego jest jednym z najniższych w kraju¹⁴. Występują częste zmiany pogody, a także niezbyt duże przeciętne opady atmosferyczne oraz niekorzystny ich rozkład w ciągu okresu wegetacji. Ponadto występują przymrozki - późną wiosną (maj) i wczesną jesienią (październik).

Jednak zarówno na terenie gminy, jak i w sąsiedztwie, nie funkcjonują duże zakłady, które mogłyby zanieczyszczać środowisko. Dzięki temu jest tu czyste powietrze i korzystne warunki do rozwoju agroturystyki i rolnictwa ekologicznego. Fakt przynależności do regionu funkcjonalnego Zielonych Płuc Polski obliguje do objęcia ochroną i utrzymaniem procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów.

Ogólnego zestawienia struktury użytkowania gruntów w gminie Troszyn dokonano w tabeli nr 1. Powierzchnia użytków gruntowych wyrażona została w hektarach, wykazany został również procentowy udział w ogólnej strukturze gruntów oraz całkowitej powierzchni gminy Troszyn.

Tabela nr 1. STRUKTURA UŻYTKOWANIA GRUNTÓW W GMINIE TROSZYN

Użytki gruntowe	Powierzchnia w ha	Udział w stosunku do całości gruntów użytkowych w %	Udział w stosunku do całej powierzchni gminy w %
Użytki rolne (w tym:)	11909, 44	80, 69	76, 42
• Grunty orne	8046, 73	54, 52	51, 48
• Łąki	1906, 95	12, 92	12, 20
• Pastwiska	1902, 80	12, 90	12, 17
• Sady	52, 96	0, 36	0, 34
Lasy	2405, 68	16, 30	15, 39
Grunty zadrzewione i zakrzewione	266, 65	1, 81	1, 71
Nieuzytki	176, 33	1, 19	1, 13
RAZEM	14758, 10	100,00	94, 42

Źródło : opracowanie własne, na podstawie danych Starostwa Powiatowego. Zestawienie gruntów w gminie Troszyn , dane z 28.VIII.2003r.

Na podstawie powyższej tabeli można zaobserwować, że powierzchnia użytków gruntowych użytkowanych rolniczo wynosi 14756, 10 ha, co stanowi 94, 42 % ogólnej powierzchni gminy. Największy odsetek w strukturze użytków stanowią użytki rolne, zajmujące 80, 69 %. Na jednego mieszkań-

ca przypada 2, 29 ha użytków rolnych. Charakterystyczną cechą użytkowania ziemi w gminie Troszyn jest wysoki odsetek gruntów ornych 67,57% użytków rolnych. Charakterystyczną cechą użytkowania ziemi w gminie Troszyn jest wysoki odsetek gruntów ornych. Znaczny udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni gminy świadczy o rolniczym charakterze gminy. Wśród użytków rolnych najmniejszy areal posiadają sady - 0,36%. Z kolei lasy stanowią 16,30% użytków gruntowych, zaś nieużytki tylko 1,19%. Jednak z uwagi na występowanie słabej jakości gleb uważam, że wskazane byłoby zalesić gleby najsłabsze oraz rolniczo nieprzydatne.

W gminie Troszyn przeważają gleby słabej jakości, V-iej i VI- ej klasy bonitacyjnej. Z kolei lesistość gminy jest średnia, występują przede wszystkim lasy sosnowe. Ogólna powierzchnia lasów na terenie gminy wynosi 2405, 68 ha, co stanowi 16, 30 % powierzchni użytków gruntowych.

W strukturze gospodarstw rolnych przeważają gospodarstwa średnie, ich wielkość wynosi 12, 4 ha. W ostatnich latach obserwuje się tendencję spadku ilości gospodarstw na rzecz wzrostu ich powierzchni. W 2000 roku na terenie gminy funkcjonowało 989 gospodarstw rolnych, przy czym w roku 2003 było ich 741 (1985 rok 1190 gospodarstw)¹⁵.

Z kolei analizując ogólną strukturę ludności w latach 2000 - 2002 można zauważyć, że z roku na rok następuje spadek liczby ludności, (2000r. - 5212 osób, 2001 - 5205, 2002r. - 5197). W badanym okresie największe zmiany zaszły w roku 2002 w stosunku do roku 2000, nastąpił spadek o 0,29%, a przyrost absolutny wyniósł - 15. Natomiast najmniejsze zmiany nastąpiły w roku 2001 w stosunku do roku 2000, spadek ukształtował się na poziomie 0,13%, a przyrost absolutny.

Średnia liczba ludności w gminie Troszyn w latach 2000 - 2002 wynosiła 5205 osób. W strukturze ludności dominowali mężczyźni w wieku produkcyjnym. Współczynnik maskulinizacji w latach 2000 - 2002 kształtował się na takim samym poziomie i wynosił 102 mężczyzn na 100 kobiet. Procentowy udział ludności według płci obrazuje poniższa tabela nr 2.

Tabela nr 2. PROCENTOWY UDZIAŁ LUDNOŚCI GMINY TROSZYN WEDŁUG PŁCI W LATACH 2000 – 2002.

Płeć		2000	2001	2002
Mężczyźni	OGÓLEM	50, 40	50, 47	50, 39
	do 18 lat	14, 47	14, 08	13, 95
	wiek produkcyjny	29, 57	29, 57	29, 57
	wiek poprodukcyjny	6, 75	6, 82	6, 87
Kobiety	OGÓLEM	49, 60	49, 53	49, 61
	do 18 lat	14, 27	13, 72	13, 55
	wiek produkcyjny	23, 43	23, 92	24, 26
	wiek poprodukcyjny	11, 90	11, 76	11, 80

Źródło : Urząd Gminy Troszyn – Ewidencja ludności w latach 2000 – 2002. Obliczenie własne na podstawie wzoru $W_i = (M_i : N) \cdot 100$, gdzie W_i - wskaźnik struktury, M_i - liczba jednostek o danej wartości cechy, N - liczebność całej zbiorowości statystycznej. Zob. M. Sobczyk, *Statystyka. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej, Lublin 2000, s. 27.

Na podstawie zestawienia w tabeli nr 2 można wnioskować, że w badanym okresie w ogólnej strukturze ludności większy odsetek stanowili mężczyźni, dominowali mężczyźni w wieku produkcyjnym. W latach 2000 - 2003 nastąpił wzrost udziału mężczyzn w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. Największe zmiany zaszły w tej kategorii wiekowej w ogólnej strukturze ludności. W roku 2002 w stosunku do 2000 nastąpił spadek o 0, 52 % liczby mężczyzn w wieku do 18 lat. W strukturze kobiet największe zmiany zaszły w udziale kobiet w wieku produkcyjnym. W roku 2002 w stosunku do 2000 nastąpił wzrost o 0, 83 %, a w wieku do 18 lat - spadek o 0, 72 %.

W omawianej gminie gęstość zaludnienia w latach 2000 - 2002 kształtowała się na poziomie 33 osób na km² ¹⁶. Największe zagęszczenie ludności występowało w miejscowości Troszyn, gdzie wynosiło ono 80 osób na km². Przyczyną tak dużego zagęszczenia są korzystne warunki glebowe, funkcjonowanie zakładów przemysłowych oraz dogodne położenie komunikacyjne.

Na jakość życia lokalnej społeczności duży wpływ wywiera funkcjonowanie rady gminy. Należy zaznaczyć, iż radni powinni: posiadać wiedzę dotyczącą problemów lokalnych oraz przedstawić możliwości ich zaspokajania, być bardzo aktywnymi oraz otwartymi na propozycje lokalnej społeczności. Trzeba dodać również, że rada gminy podejmuje powszechne decyzje i ustanawia lokalne przepisy. Rada gminy jest niczym „lokalnym parlamentem” sprawującym władzę w gminie z woli wyborców. Strukturę radnych w gminie Troszyn trzech ostatnich kadencji obrazuje poniższa tabela nr 3.

Tabela nr 3. STRUKTURA RADNYCH W GMINIE TROSYN WEDŁUG PŁCI I WIEKU W LATACH 1994-2002

Wyszczególnienie	Liczba radnych w poszczególnych latach:		
	1994 (1)	1998 (2)	2002 (3)
OGÓLEM	19	18	15
• W tym kobiety	1	2	1
29 lat i mniej	1	-	-
30-39	8	4	6
40-59	9	11	9
60 i więcej	1	3	-

Źródło: Opracowanie własne. (1)Gospodarka budżetowa gmin w 1994r., Urząd Statystyczny w Ostrołęce, Ostrołęka 1994, s. 33. (2) Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1998r.,Urząd Statystyczny w Ostrołęce, Ostrołęka 1998. (3)A.O., Rada Gminy Troszyn, „Gazeta Współczesna” 2003,nr 240,s.4.

Na podstawie danych zawartych w tabeli nr 3 można stwierdzić, że w strukturze radnych gminy Troszyn w latach 1994 - 2002 dominowali mężczyźni. W radzie zasiadają przede wszystkim osoby w przedziale wiekowym 40 - 59 lat.

Radni czwartej kadencji za główne cele swojej pracy stawiają:

1. infrastrukturę techniczną:

- * doprowadzenie wodociągu do wszystkich miejscowości gminy,
- * budowa nowych dróg gminnych i poprawa już istniejących,
- * ułożenie chodników asfaltowych,
- * budowa i modernizacja świetlic,
- * dążenie do zwiększenia środków z budżetu gminy na rzecz straży pożarnej, zwłaszcza na kupno nowego wozu strażackiego,

2. sprawy społeczne:

- * pomoc dzieciom w wieku przedszkolnym,
- * poprawa sytuacji oświaty w gminie,
- * rozwój kultury młodzieży,
- * pomoc potrzebującym,
- * poprawa bezpieczeństwa mieszkańców,
- * polepszenie warunków życia mieszkańców,

3. sprawy gminy:

- * utrzymanie dotychczasowego tempa rozwoju gminy,
- * pozyskanie nowych inwestycji, które będą wpływały na dalszy rozwój gminy,

4. rolnictwo:

poprawa opłacalności produkcji rolnej¹⁷.

Rada gminy Troszyn powołała następujące stałe komisje:

- * Rewizyjną,
- * Gospodarczą,
- * Przestrzegania Prawa i Porządku Publicznego,
- * Oświaty, Kultury, Wychowania Fizycznego oraz Zdrowia i Opieki Społecznej¹⁸.

Natomiast jako komisja doraźna została powołana Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Komisja ta opracowała program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na terenie gminy Troszyn.

W pierwszych demokratycznych wyborach samorządowych zwycięstwo odniosło ugrupowanie NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych. Pierwszym wójtem został wybrany w czerwcu 1990 roku absolwent Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie, mieszkaniec Troszyna, E. Mierzejewski, swoją funkcję pełni już czwartą kadencję.¹⁹ Wójt gminy Troszyn w obecnej kadencji za główny cel swej pracy stawia :

- * kontynuację inwestycji rozpoczętych w poprzednich kadencjach,
- * poprawę warunków życia mieszkańców,

- * tworzenie nowych miejsc pracy na terenie gminy,
- * doprowadzenie wodociągów do wszystkich wiosek,
- * poprawę stanu dróg, przede wszystkim gminnych,
- * poprawę sytuacji oświaty oraz młodzieży w gminie²⁰.

Wójt gminy Troszyn od samego początku swojej działalności na tym stanowisku, poprzez rozbudowę infrastruktury i usług komunalnych, stara się poprawić jakość i poziom życia mieszkańców gminy.

Na terenie gminy Troszyn funkcjonują następujące jednostki organizacyjne: Szkoły Podstawowe w Troszynie, Łączynie i Kleczkowie, Szkoła Filialna w Opęchowie, Przedszkole Samorządowe i Gimnazjum w Troszynie, Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Obsługi Ekonomiczno - Administracyjnej Szkół i Przedszkola, są to jednostki budżetowe. Natomiast Zakład Obsługi Rolnictwa jest zakładem budżetowym.

W roku szkolnym 2003/2004 w Szkołach Podstawowych gminy Troszyn uczy się 419 uczniów, zatrudnionych jest 41 nauczycieli. Największą szkołą jest Szkoła w Troszynie, która skupia 58% uczniów. Z kolei w Gimnazjum uczy się 243 uczniów.

Organem prowadzącym szkoły na terenie gminy Troszyn jest Urząd Gminy, a nadzór pedagogiczny sprawuje Mazowieckie Kuratorium Oświaty, Delegatura w Ostrołęce. Natomiast obsługą finansową szkół zajmuje się Zakład Obsługi Ekonomiczno - Administracyjnej Szkół i Przedszkoli w Troszynie²¹.

Poza tym w gminie Troszyn zlokalizowany jest Zespół Szkół Powiatowych: Zasadnicza Szkoła Zawodowa - Rolnictwo oraz Technikum Ekonomiczne. Zajęcia odbywają się w systemie dziennym i zaocznym.

Natomiast zadania z zakresu opieki społecznej realizuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Troszynie w latach 2000 - 2003 udzielił najwięcej pomocy materialnej, w tym znaczną część stanowiły świadczenia jednorazowe - średnio 43%, najmniejszy odsetek stanowił zasiłek stały wyrównawczy. Wśród czynników decydujących o trudnej sytuacji materialnej w roku 2000 i 2003.III. na plan pierwszy wysuwa się bezrobocie oraz ubóstwo. W latach 2001 - 2002 główną przyczyną przyznawania pomocy było ubóstwo. Od roku 2000 następuje systematyczny wzrost rodzin, które wymagają pomocy w prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Gmina Troszyn ponosi znaczne nakłady na budowę i rozwój infrastruktury technicznej. Należy podkreślić, że stan infrastruktury technicznej w istotny sposób wpływa na jakość życia mieszkańców danego terytorium. Dobrze rozwinięta sieć infrastruktury komunalnej określa tempo i kierunki wzrostu produkcji rolnej.

Przez gminę Troszyn przebiega droga wojewódzka nr 627 z Ostrołęki do Ostrowi Mazowieckiej, jest to 10 dróg powiatowych, a dróg gminnych 26. Sieć dróg gminnych wynosi 86,00 kilometrów. Z roku na rok przybywa dróg o nawierzchni asfaltowej. Jednak mimo wszystko można zauważyć występowanie niedorozwoju tego elementu infrastruktury. W roku 2003 dróg o nawierzchni bitumicznej było 35 kilometrów.

W 2003 roku najważniejszymi inwestycjami w budżecie gminy Troszyn były inwestycje mające na celu przede wszystkim poprawę stanu dróg istniejących oraz budowę nowych. Gminie udało się uzyskać maksymalne dofinansowanie z programu unijnego SAPARD.

Poza tym istotnymi elementami infrastruktury technicznej wpływającymi na rozwój gminy Troszyn jest:

- * sieć wodociągowa - 46,80 km,
- * oczyszczalnia ścieków,
- * wysypisko śmieci,
- * sieć gazowa,
- * melioracja gruntów,
- * sieć telefoniczna.

Jednak działalność przemysłowa i większość usługowej koncentruje się w sołectwie Troszyn, jest to ośrodek, który zdecydowanie wyróżnia się w całej przestrzeni wyodrębnionymi funkcjami pozarolniczymi. Struktura dostępu do firm handlowo - usługowych na terenie gminy Troszyn jest następująca:

* Sklepy Spożywczo - Przemysłowe: Aleksandrowo, Borowce, Chrostowo, Dąbek, Grucele, Kleczkowo, Łączyn (2 sklepy), Milewo Wielkie, Opęchowo (2 sklepy), Radgoszcz, Troszyn (3 sklepy), Zamość,

* „Tartak”, usługi tartaczne: Rabędy,
 * Wyrób i Sprzedaż Palet z Drewna: Janki Stare,
 * „Polish Gravel Industry”, Sp. z o.o., kopalnia krysztywa i „Polkrusz”
 PHU: Borowce. Ponadto w miejscowości Troszyn skupione są firmy:

- * Sklep z częściami do ciągników i maszyn rolniczych,
- * „Smak”, Zakład Przetwórstwa Mięsnego,
- * „Tags”, Przedsiębiorstwo Budowlano - Montażowe,
- * Zakład Usług Pogrzebowych,
- * „Zielony Market”,
- * „Top-Meble” - Zakład Meblarski,
- * Stacja benzynowa.

Z kolei infrastruktura społeczna związana jest z zaspokajaniem różnych potrzeb ludności, m.in. w dziedzinie służby zdrowia, opieki społecznej, kultury, kształcenia i oświaty, prawa, bezpieczeństwa, mieszkalnictwa itp. Do-

brze rozwinięta infrastruktura społeczna jest nieodzownie potrzebna do właściwego funkcjonowania jednostek w społeczeństwie.

Na terenie omawianej gminy udzielaniem świadczeń zdrowotnych oraz promocją zdrowia zajmuje się Ośrodek Zdrowia w Troszynie. Natomiast działalność kulturalną gminy Troszyn koordynuje Centrum Kultury, w skład którego wchodzi: biblioteka oraz ośrodek kultury.

W Centrum Kultury działa zespół tańca towarzyskiego, koła: plastyczne i teatralne oraz ognisko muzyczne i Szkolny Klub Sportowy. Co roku pracownicy organizują wielką imprezę kulturalną pod nazwą „Niedziela dla wsi”, na której prezentowany jest m.in. dorobek kół zainteresowań. Można również obejrzeć występy zespołów folklorystycznych oraz wziąć udział w licznych konkursach i zawodach sportowych. Impreza ta przyciąga wielu uczestników nie tylko z gminy Troszyn.

Należy zaznaczyć, iż biblioteki w środowisku wiejskim należą do najstarszych instytucji kulturowych o szerokim zasięgu oddziaływania, mając także najbogatsze tradycje i doświadczenie w kształtowaniu kulturowego oblicza wsi. Jednak obecna sytuacja skłania do refleksji pesymistycznej bowiem dla właściwego funkcjonowania biblioteki niezbędne są przede wszystkim zakupy nowych książek.

W 2002 roku wskaźnik zakupu książek na 100 mieszkańców ukształtował się na poziomie 0,54 należy zaznaczyć, że był to najniższy wskaźnik w powiecie ostrołęckim (najwyższy wskaźnik wyniósł 8,54)²².

Poza tym do elementów infrastruktury społecznej w gminie Troszyn należy zaliczyć:

- * Urząd Pocztowy w Troszynie oraz Agencję Poczтовую w Kleczkowie,
- * Bank Spółdzielczy w Troszynie,
- * Policja,
- * Ochotnicza Straż Pożarna (11 jednostek skupiających 419 członków),
- * Parafia Rzymsko - Katolicka w Kleczkowie i Troszynie.

Na terenie gminy Troszyn znajduje się wiele godnych zobaczenia i zwiedzenia zabytków, ważną miejscowością w gminie Troszyn jest Kleczkowo, gdzie zlokalizowany jest zespół sakralny z XVI wieku, w skład którego wchodzi kościół parafialny św. Wawrzyńca, brama, ogrodzenie, tzw. wika-rówka i baszta. Kościół został wzniesiony w latach 1512 - 1518, był to pierwszy murowany kościół w powiecie ostrołęckim. Wzbudzał on żywe zainteresowanie znawców sztuki. Został on wysadzony w powietrze przez Niemców w 1944 r., zrekonstruowany od fundamentów w latach 1951 - 1954 jednak nie w pełni zgodnie ze stanem sprzed zniszczenia²³. Kościół w Kleczkowie jest w zasadzie reprezentantem architektury gotyckiej na terenie powiatu

ostrołęckiego²⁴.

Kolejne dobra kultury, wpisane do rejestru zabytków, znajdują się w miejscowości Rostki. Jeden z archeologów stwierdził, że istnieją tu kamienne kręgi. Szczególnie jeden krąg nie budzi żadnych wątpliwości, że układ kamieni nie jest dziełem przypadku²⁵. Na terenie gminy Troszyn znajdują się również zabytkowe cmentarze z I wojny światowej oraz zbiorowa mogiła z 1939 roku²⁶. Wspólny cmentarz żołnierzy niemieckich i rosyjskich z okresu I wojny światowej, zachowany do dziś, zlokalizowany jest w lesie w okolicach Rabęd, przy drodze prowadzącej z Ostrołęki do Ostrowi Mazowieckiej. Drugi cmentarz znajduje się koło Repki, trzeci na zwirowym wzgórzu między Troszynem a Chrzczonami oraz cmentarz w Zapiecznem. W latach 1955/1956 część wzgórza została zniszczona, gdy wybierano żwir na budowę drogi do Pisk. Władze powiatowe wydały zakaz wybierania stąd żwiru, dzięki czemu druga część cmentarza pozostała nienaruszona do dziś. Natomiast w Kamionowie w lesie usytuowana jest zbiorowa mogiła polskich żołnierzy z 1939 roku²⁷. Z kolei na cmentarzu parafialnym w Troszynie znajduje się zabytkowa brama cmentarna oraz nagrobki z XIX wieku. W gminie Troszyn znajduje się 70 zabytkowych obiektów, są to m.in. domy z około 1920 roku, jest również murowany młyn z 1921 roku²⁸.

Podsumowując należy zaznaczyć, że działalność władz gminy Troszyn przebiega w szczególnie trudnych warunkach społecznych, których przyczyną jest ubóstwo, bezrobocie oraz niska samoorganizacja społeczna. Widoczna jest aktywność pracowników samorządowych. Wójt stara się pozyskać nowych inwestorów, dzięki czemu nastąpiłby spadek bezrobocia, poprawa warunków życia mieszkańców. Społeczeństwo gminy Troszyn wykazuje chęć współpracy z władzą samorządową.

Samorząd gminy Troszyn kładzie duży nacisk na rozwój oświaty, jak również dokłada wszelkich starań, aby młodzież uzyskała jak najlepsze przygotowanie zawodowe. Wykazuje duże zainteresowanie zorganizowaniem wsparcia socjalnego dla dzieci z rodzin ubogich. Wójt dąży do rozwiązywania problemów młodych, związanych z zatrudnieniem oraz stabilizacją życiową. W przypadku młodych miejsce zamieszkania może mieć wtórne znaczenie wobec wyborów związanych z pracą. W konsekwencji zminimalizowania czynnika umiejscowienia lokalnego będzie utrudnione budowanie lokalnych tożsamości.

Można stwierdzić, że omawiana gmina posiada korzystne środowisko dla inwestorów. Występują tu korzystne warunki dla rozwoju agroturystyki oraz rolnictwa ekologicznego. Wkrótce w miejscowości Borowce powstanie zbiornik wodny przeznaczony do celów rekreacyjnych. Pomimo tego, że na

terenie gminy Troszyn nie istnieją obszary krajobrazowe jednak niewątpliwie atutami omawianej gminy jest czyste powietrze.

Ostatnie trzy lata w gminie upłynęły pod znakiem zmian i inwestycji. Kluczowe znaczenie w rozwoju gminy Troszyn posiadają planowe, systematyczne oraz skoordynowane działania realizowane w skali całej gminy na rzecz rozwoju lokalnego systemu gospodarczego, poprawy warunków życia i pracy mieszkańców oraz wzrostu warunków atrakcyjności inwestycyjnej.

Mimo niskich dochodów gminy władze samorządowe prowadzą działalność inwestycyjną mającą na celu poprawę warunków życia lokalnej społeczności oraz przyciągnięcia potencjalnych inwestorów. Efektem zrealizowanych inwestycji w latach 2001 - 2003 jest modernizacja i budowa nawierzchni bitumicznej dróg, budowa sieci wodociągowej oraz remizo - świetlic. Największym przedsięwzięciem w tych latach i jednocześnie najdroższym oraz spektakularnym sukcesem władz gminy była budowa hali widowiskowo - sportowej oraz gimnazjum w Troszynie. Jednak największym problemem gminy Troszyn, podobnie tak jak wielu miejscowości w Polsce jest bezrobocie. Problem ten wynika przede wszystkim z niełatwej sytuacji gospodarczej gminy.

Władze omawianej gminy za priorytetowy cel stanowią osiągnięcia wszechstronnego rozwoju obszaru, zapewniającego poprawę życia mieszkańców, ograniczenia sfery ubóstwa i bezrobocia. Samorząd gminny kładzie również duży nacisk na rozwój oświaty. Realizację tak wyznaczonych celów władze gminy zamierzają osiągnąć przy zachowaniu równowagi między aktywnością gospodarczą a ochroną środowiska przyrodniczego i kulturalnego.

LITERATURA

1. Bandurska - Kryłowicz H., Kutyło - Bromka A., Lichočka E, Dane o województwie mazowieckim, (w:) Stan środowiska w województwie mazowieckim, Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa 2001.
2. Boguski J., Troszyn i okolice, Ostrołęka 1999.
3. Dziewirski J., Mała Troszyńska Ojczyzna, Ostrołęckie Towarzystwo Naukowe, Ostrołęka 2002.
4. Galicka I., Sygietyńska H. (red.), Katalog zabytków sztuki w Polsce. Ostrołęka i okolice. Zeszyt nr 11, Polska Akademia Nauk Instytut Sztuki, Warszawa 1983.
5. Gołota J., Ostrołęka. Miasto i powiat w okresie międzywojennym, Ostrołęckie Towarzystwo Naukowe, Ostrołęka 2000.

6. Jemieliły W., Parafie Ostrołęki i okolicy, Kuria Diecezjalna w Łomży, Łomża 1990.
7. Sobczyk M., Statystyka. Podstawy teoretyczne, przykłady - zadania, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie - Skłodowskiej, Lublin 2000.
8. Wojciechowski E., Zarządzanie w samorządzie terytorialnym, Difin, Warszawa 2003.
9. Wołczuk L.Z., 10 lat odrodzonego samorządu Miasta Ostrołęki, (w:) Wybrane zagadnienia działalności samorządu terytorialnego, Materiały z Sesji Popularno - Naukowej, (red.) Parszewski K.K., Wydawnictwo Ostrołęckie Towarzystwo Naukowe im. Z. Chętnika, Ostrołęka 2001.
10. AO, Rok 2003 w gminie Troszyn - drogi z dotacji, „Gazeta Współczesna” 2003, nr 6.
11. Chelstowski, Kościół w Kleczkowie, „Ratusz Ostrołęcki” 1997, nr 8.
12. MS, Szkoły pod patronatem kardynała, „Tygodnik Ostrołęcki”, 2002.
13. Majkowska J., Ostrołęcka gospodarka, „Mazowiecka Gospodarka” 2000, nr 3.
14. Onyszk B., Wizytówka gminy TROSZYN, „Ostrołęckie Wiadomości Rolnicze” 1997, nr 10.
15. Sagała A., Gwieździste sklepienie w Kleczkowie, „Rozmaitości Ostrołęckie” z 2.VI.2003.
16. Ewidencja Ludności w gminie Troszyn w latach 1999 - 2002.
17. Gospodarstwa rolne na terenie gminy Troszyn, dane z września 2003 roku.
18. Statut Publicznej Szkoły Podstawowej w Łączynie.
19. Statut Sześcioletniej Szkoły Podstawowej w Kleczkowie.
20. Uchwała nr V/30/02 Rady Gminy w Troszynie z dnia 8 października 2002 roku w sprawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego gminy Troszyn.
21. Uchwała nr II/3/02 Rady Gminy w Troszynie z dnia 10 grudnia 2002 roku w sprawie Statutu Gminy Troszyn.
22. Gospodarka budżetowa gmin w 1994 roku, Urząd Statystyczny w Ostrołęce, Ostrołęka 1995.
23. Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1998 rok, Urząd Statystyczny w Ostrołęce, Ostrołęka 1999.
24. Podział administracyjny powiatu ostrołęckiego. Przestrzeń społeczno - gospodarcza w obszarze istniejącego powiatu, Biuro Planowania Przestrzennego w Ostrołęce, Ostrołęka 2000.

Przypisy

1. E. Wojciechowski, Zarządzanie w samorządzie terytorialnym, Difin, Warszawa 2003, s. 7.
2. L. Z. Wołczuk, 10 lat odrodzonego Miasta Ostrołęki, (w:) Wybrane zagadnienia działalności samorządu terytorialnego., Materiały z Sesji Popularno - Naukowej, (red.) K.K. Parszewski, Wydawnictwo Naukowe im. A. Chętnika, Ostrołęka 2001, s. 45.
3. W. Jemielity, Parafie Ostrołęki i okolicy, Kuria Diecezjalna w Łomży, Łomża 1990, s. 3.
4. Tamże, s. 4.
5. Przeprowadzone badania archeologiczne dają niezawodne świadectwo starożytności osadnictwa w okolicach Troszyna. J. Boguski, Troszyn i okolice, Ostrołęka 1999, s. 7.
6. J. Dziewirski, Mała Troszyńska Ojczyzna, Ostrołęckie Towarzystwo Naukowe, Ostrołęka 2002, s. 12.
7. B. Onyszk, Wizytówka gminy... TROSZYN, „Ostrołęckie Wiadomości Rolnicze”, s. 19.
8. Pierwsze określenie powiatu ostrołęckiego pochodzi z 1393 r. Zob. J. Gołota, Ostrołęka. Miasto i powiat w okresie międzywojennym, Ostrołęckie Towarzystwo Naukowe, Ostrołęka 2000, s. 13. Współczesny powiat ostrołęcki leży w południowo-wschodniej Polsce, jest największym powiatem w województwie mazowieckim. W skład tego powiatu wchodzi : miasto i gmina Myszyniec oraz gminy : Baranowo, Czarnia, Czerwin, Goworowo, Kadzidło, Lelis, Łyse, Olszewo-Borki, Rzekuń i Troszyn.
9. M. Żebrowski, Powiat ostrołęcki - kultura, turystyka, gospodarka, Agencja INFORMEDIA, Ostrołęka 2000, s. 49. Województwo mazowieckie leży w północno-wschodniej części Polski, pod względem obszaru jest największe w kraju, stanowi 11,3 % powierzchni Polski. Zob. H. Bandurska-Kryłowicz, A. Kutyło-Bromka, E. Lichocka, Dane o województwie mazowiecki (w:) Stan środowiska w województwie mazowieckim, Inspekcja Ochrony Środowiska, Warszawa 2001, s. 17.
10. O mniejszej powierzchni w powiecie ostrołęckim są tylko gminy - Rzekuń (135 km²) i Czarnia (93km²).
11. Ustawa z dnia 25 stycznia 1958 roku o radach narodowych, Dz. U. z 1972 roku Nr 49, poz. 314 ze zm.
12. Kronika Gminy Troszyn.
13. Uchwała nr II/3/02 Rady Gminy w Troszynie z dnia 10 grudnia 2002 roku w sprawie Statutu Gminy Troszyn, art. 6 ust. 1.

14. J. Majkowska, Ostrołęcka gospodarka, „Mazowiecka Gospodarka” 2000, nr 3, s. 10.

15. Materiały Urzędu Gminy Troszyn, Gospodarstwa rolne na terenie gminy, dane z września 2003 roku.

16. H. Kossyk-Rokicka, Statystyka nie jest trudna. Mierniki statystyczne, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2001, s. 26. Obliczenia dokonano na podstawie wzoru : $g_i = n_i / h_i$, gdzie g_i - gęstość zaludnienia, n_i - liczebność ludności w poszczególnych jednostkach, h_i - powierzchnia jednostki.

17. AO, Rada Gminy Troszyn, „Gazeta Współczesna” 2003, nr 240, s. 4.

18. Uchwała nr II/3/02 Rady Gminy w Troszynie z dnia 10 grudnia 2002 roku w sprawie Statutu Gminy Troszyn, art. 16 ust. 1.

19. J. Dziewirski, Mała..., dz. cyt., s.231.

20. AO, Rada..., dz. cyt., s. 4.

21. Statut Publicznej Szkoły Podstawowej w Łączynie, art. 3. Zob. również: Statut Sześcioletniej Szkoły Podstawowej w Kleczkowie, art. 1 ust. 8 9.

22. E. Romanik, Biblioteki Powiatu Ostrołęckiego 2002, Zeszyty Biblioteczne nr 1, Miejska Biblioteka Publiczna im. Gomulickiego w Ostrołęce, Ostrołęka 2003, s. 3.

23. W portalu zachodnim osadzone są główne drzwi do świątyni, zrekonstruowane w 1954 roku według pierwotnych z 1581r; A. R. Chelstowski, Kościół w Kleczkowie, „Ratusz Ostrołęcki” 1997, nr 8, s. 13. Zob. aneks nr 17. Informacje o kleczkowskim kościele znalazły się już w pierwszej inwentaryzacji zabytków dokonanej przez K. Stańczyńskiego z XIX wieku. A. Sagała, Gwieździste sklepienia w Kleczkowie, „Rozmaitości Ostrleccie” z 2 VI. 2003, s. 11.

24. J. Galicka, H. Sygietyńska (red.) Katalog zabytków sztuki w Polsce. Ostrołęka i okolice. Zeszyt nr 11, Polska Akademia Nauk Instytut Sztuki, Warszawa 1983, s. 13 i IX.

25. M. Sulima, W kamiennym kręgu, „Tygodnik Ostrołęcki” 2001, nr 39, s. 29.

26. Plan zagospodarowania przestrzennego gminy Troszyn, Wykaz zabytkowych cmentarzy, s. 4.

27. J. Dziewirski, Mała Troszyńska ..., dz. cyt., s. 108.

28. Plan zagospodarowania przestrzennego gminy Troszyn, Wykaz obiektów zabytkowych w gminie, s. 1-4.

*- licencjat - Kolegium Ekonomicznego Uniwersytetu Łódzkiego w Ostrołęce